

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 10.

V Ljubljani, 10. sušca 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglas in poslanica stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljnje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Šolstvo v koroških Slovencih! — Naš denarni zavod. — § 24. — Ljudsko šolstvo v državnem zboru. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati.

Šolstvo v koroških Slovencih!

Članek, objavljen v 7. številki »Učit. Tovariša«, razpravljajoč o položaju slovenskega učiteljstva na Koroškem, nas je napotil, da povemo tudi mi v tem pogledu svoje misli in izkušnje, v svesti si, da slovenskemu izvenkoroškemu učiteljstvu dobro dojde vsako pojasnilo njemu nepoznanih odnošajev v koroških Slovencih.

Glede položaja koroških Slovencev smo vsi edini, da je skrajno žalosten. Dosti jih je med nami, ki smatrajo Korotan v narodnem oziru za izgubljen, in to so ravno taki, ki so o koroških narodnih razmerah primeroma dobro poučeni. Jeli ta pesimizem opravičen? Gotovo v veliki meri. Toda kje je iskati vzrokov obstoječim razmeram? Mislim, da pač leže na dlani. Stoletno tlačanstvo Nemcem, tuji razjedajoči, raznarodujoči vpliv germanizacije je popačil značaj in deloma uničil samobitnost koroških Slovencev, zamoril v njih možnost in narodno samozavest, da jim nedostaja odpornih moči za uspešno ustavljanje tujemu navalu. Osamljeni, zemljepisno in politično ločeni od svojih slovenskih bratov, navezani na občevanje z Nemci in gospodarsko od njih odvisni so tem lažje podlegli tujemu vplivu. Tako se je jezikovna meja pomikala in se še pomiče čedalje bolj proti jugu, in Nemci se bližajo svojemu smotru. Starejši ljudje še pomnijo, da so bili kraji, ki so danes čisto nemški, pred nekaj desetletji še večinoma slovenski.

Germanizacija se najhitreje širi tam, kjer je narod demoralizovan in indolenten, deloma zaradi obilnega uživanja žganja, deloma ker se je posnemaje Nemce in njih razvade, navzel tudi njih brezskrbnega, lahkomišelnega življenskega naziranja, ki se Slovincem bržčas še manj prilega nego Nemcem, ker je Slovenec kot Slovan pač različno ustrojen od Germana. Tako je n. pr. celovška okolica jako okužena, žganjepitje in germanizacija z roko v roko vrlo napredujete, takisto pa nazadujeta telesna krepkost in duševna razboritost ljudstva, ki je skrajno topo in brezbrizno. Nemci torej nimajo vzroka, se ponašati s svojo kulturno misijo, ki ji je žganje najboljša pospeševalka. Mar je to oni napredek, ki je po njih mnenju zavisen od čimvečjega in čimspljošnejšega znanja nemščine? Je pač zgodovinska resnica, da se zdrav, krepak narod ne da tlačiti in iznaroditi. Prej mu moraš uničiti vse,

kar je v njem samoraslega, kar tvori njegovo bistvo in značaj, ugašiti moraš v njem zadnjo iskrico samoponosa in ga moralno ugonobiti, da bo črtil in zaničeval, kar je njegovega, njemu lastnega, a da bo klečeplazil pred tujcem, mu hlapčeval in ga posnemal — ko bo postal inferiorna masa brez duševnih in fizičnih energij — potem šele se bo dal izlahka, recimo, germanizovati. Na noge torej, nemški kulturonošci, glejte, kako častno delo vas čaka. Priveščimo vam, če na ta način pomnožite svoje čete. Kaj pa tisto vaše načelo, ki zahteva, da čuvate in ohranite svojo »Rassenreinheit« in je ne popačite z »manjvrednimi« (minderwertige) elementi? Kako ste dosledni!

Jeli še upati, da kaj ustavi nemško povodenj? Treba je upoštevati, da delajo germanizatorji s podvojeno silo in da nemški šovinizem brezmejno raste. Nasprotno pa mora ravno to zbuditi iz zaspanosti še tako mlačnega Slovenca, če le še tli iskrica rodoljublja v njem. Tako poskrbē nemški prenapeteži, da zbude v slovenskem dijaku, če ima le količkaj značajnosti, narodni ponos. Upamo, da nam vzgojijo na ta način kaj več slovenske inteligence, posebno posvetne, ki jo tako živo pogrešamo. Istina je nadalje, da se število koroških Slovencev od leta do leta krči, zopet pa je treba pomisliti, da to deloma zaradi izseljevanja kmetiškega prebivalstva v mesta, in da ima germanizacija največ uspeha v onih obmejnih krajinah, ki so že tako okužene, da so tako ali tako izgubljene za Slovence. Kjer pa žive Slovenci bolj kompaktno, ondi ni opazati, da bi ponemčevanje posebno napredovalo, marveč je fakt, da se nahaja danes v primeri s prejšnjimi časi dosti več ljudi, ki čitajo slovenske novine in knjige in se zanimajo za narodnostno vprašanje in politiko. Narodno delo ima torej danes ugodnejša tla nego prej. Seve, ko bi bili voditelji koroških Slovencev bolj poznali in izpolnjevali svoje narodne dolžnosti, koliko ugodnejše bi bilo danes stališče koroških Slovencev nego je v resnici. Eno pa stoji: obstoj koroških Slovencev je zavisen od tega, če se jim posreči priboriti si take šole, ki bodo priznale slov. narodnosti in jeziku pravice, ki jima gredo.

Da, ljudsko šolstvo — to je rak-rana na životu koroških Slovencev in o njem in njega učiteljstvu hočemo po tem-le uvodu natančneje izpregovoriti.

Vladajoči šolski sistem je najimetnejše, najuspešnejše sredstvo v ponemčevalne namene. Šole, ki jih pohajajo slovenski otroci, nazivljajo utrakvistične, v istini so seveda samo ponemčevalnice. Vseh skupaj je 85. Poglejmo si njih ustroj!

Na nižji stopnji, obsegajoči I. in II. šolsko leto, se sicer poslužuje učitelj slovenskega jezika, v kolikor mu je pač več, ker se brez njega ne more sporazumeti z docela slovenskimi otroki. Pogosto mu služi narečje, bodisi ker pismenega jezika ne obvlada, bodisi iz mržnje do njega. Toda že kar spočetka se dajo vsa povelja, tičoča se šolskega reda, v nemškem jeziku in slovenščina se čedalje bolj izpodriva, da služi nazadnje le še za tolmača nemškemu pouku. Računa se navadno drugo šolsko leto že izključno nemško. Nazornega nauka ni, dasi je predpisan v učnih načrtih za koroške narodne šole. Na njegovo mesto stopijo nemške govorne vaje, pri katerih igra slovenščina vlogo tolmača.

To ji naj služi v nadomestilo za nazorni pouk. Izborno! To pa ima kajpada za gojitev materinščine ogromen pomen, če se tvorijo stavki kakor sledeči: Das ist der Tisch. — To je miza. Die Tafel ist schwarz. — Tabla je črna. Die Kuh muht. — Krava muka. To vedno prevajanje v slovenščino kvečjemu moti nemški pouk, in pameten učitelj ga sploh opusti. Pa tudi nobeden nadzornik ne vpraša, ali in kako se goji materini jezik, marveč bi bil gotovo nezadovoljen z učiteljem, ki bi se brigal za pouk materinščine in zaradi tega zanemarjal nemški jezik.

Najvažnejša knjiga je Abecednik, pravi monstrum v pedagoškem, metodiškem in jezikovnem oziru. Brez težave bi v njem zasledil množico pravopisnih in slovniških pogrškov. Na podlagi le-te knjige poučujejo čitanje, in sicer uče otroke najprej slovenske abecede, toda ne, da bi se potem vadili v slovenskem čitanju in bi se porabila pridobljena spretnost za čitanje slovenskih berilnih sestavkov poučne in vzgojne vsebine, marveč še prvo leto se mora predelati mala nemška abeceda, in v ta namen čitajo otroci dolgo časa nič kot posamezne njim popolnoma nerazumljive nemške besede. To je potrata časa in nepotrebno mučenje otrok, zakaj izprva bi se prav lahko izhajalo z latinico tudi za nemško čtivo in pismene vaje. V drugem šolskem letu obravnavajo veliko nemško abecedo. Odslej naprej služi slovenščina za tolmačenje nemškega besedila. Skozi vse drugo šolsko leto ne čitajo otroci skoro nič drugega nego posamezne besede in stavke, šele v dodatek knjigi se nahaja na zadnjih listih par kratkih nemških in slovenskih beril pripovedne vsebine. Če uvažujemo, da pri normalnih šolskih razmerah otroci že v prvem šolskem letu lahko čitajo berilne sestavke, ki jim nudijo moralno izpodbujo in dajo učitelju priliko, da blažujoče vpliva na otroška srca, ki so v tej dobi najdostopnejša in najdovzetnejša za vsakojake vtiske, in če potem pomislimo, da se na utrakv. šolah skoro skozi dve leti mori duh gojencev s suhoparnim čitanjem posameznih, deloma nerazumljivih besed in stavkov — nam zadošča edino to, da kar najostreje obsodimo omenjene šole.

Niti sam nemški pouk ni dosti vreden. Nemščino poučujejo brez sistema, načrta in metode. Veliko dragega časa se potrat, in uspehi niso nikakor povoljni.

Kakor razvidno iz predstoječega, se ne priznava slovenščini niti na nižji stopnji samostojne veljave, marveč se kar izpočetka udinja za tolmača nemškemu pouku. Od tretjega šolskega leta začeni je učni jezik izključno nemški. Če se učitelj tupatam pri pojasnjevanju poslužuje slovenščine, stori to iz lastnega nagiba. Dosti pa je učiteljev, ki slovenskega

jezika niso zmožni ali pa v manjši meri kot otroci. Umevno, da je pouk dolgočasen in duhomoren. Verbalizem cvete in mehanizem prevladuje. Učne knjige so nemške, in sicer so v rabi one iz c. kr. zaloge šolskih knjig, o katerih se učitelji nemških šol pritožujejo, da so za otroke pretežke. Za slov. deco pa naj bi bile porabne! Treba je še pomisliti, da se ves pouk tesno oklepa učnih knjig, ker so otroci v izražanju preokorni in nesigurni ter le težko slede prostemu pouku. Jasno je, da je spričo tega realni pouk v pravem pomenu besede nemogoč. Zato se morajo v nadomestilo otroci učiti na pamet težke, jim deloma ali docela nerazumljive berilne sestavke. Čim več beril znajo iz glave, tembolj bo zadovoljen nadzornik. Takisto se morajo učiti na izust vsa številna, težka in nerazumljiva slovniška pravila, in to, ko že dostikrat ne znajo pravilno tvoriti najenostavnejše jezikovne oblike, ter bi bilo stokrat pametneje, jih vaditi v rabi le-teh. Sploh pa nedostaja nemškemu pouku vsake enotnosti, pametnega izbora snovi in nazornosti. To pa zato, ker ne poučujejo nemščine na podlagi nalašč v ta namen sestavljene knjige.

Omenili smo nesmiselnost slovniškega pouka. Namen slovnice more biti vendar le-ta, da vzporedno z obćim napredovanjem pojasnuje, utrjuje in vadi novo pojavljajoče se jezikovne oblike. A dejanski se slovniški pouk ne ozira prav nič na sočasno jezikovno znanje otrokovo in samo po nepotrebnem muči in nespametno obremenjuje njegov spomin.

Spisni pouk obstoja izvečine v tem, da otroci na pamet zapisujejo to, kar je sestavil učitelj.

Slovenske besede na srednji in višji stopnji ne zapišejo nikdar in nikjer niti ene, in zaman bi stikal po vseh »utrakvističnih« šolah za kako slovensko spisnico in sploh za zvezkom, v katerem bi se nahajal kak slovenski stavek. Niti latinica ni v rabi in se samo na višji stopnji — na srednji nič! — goji po eno lepopisno uro na teden.

Da, celo petje goje po navadi izključno nemško. To je naravnost demoralizujoče. Nihče ne more tajiti, da je pesem bistven del narodne duše, in kdor narodu odreka pravico, gojiti narodno petje, je grobokop njegove samobitnosti. Zategadelj med koroškimi Slovenci zmerom bolj gineva narodno petje, ki ga nadomeščajo nemške popevke s čisto prav dvomljivim besedilom.

Edini predmet, ki ga poučujejo v slovenščini, je veronauk. Katehet torej lahko občuje z otroki v materinščini ter si pridobi njih zaupanje in ljubezen in čimvečji vpliv na otroška srca, dočim je učitelju to zabranjeno. Sladka zavest — ka-li — za zavednega učitelja? Sicer pa se imajo boriti kateheti z nemalimi težkočami, ki jih provzroča otrokom čitanje slovenskega katekizma.

(Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca svečna 1905 K 26.550.72.